

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

PATRIMONIUM PRO FUTURO 2025

PATRIMONIUM PRO FUTURO

12. ročník cen Národního památkového ústavu *Patrimonium pro futuro* přináší opět inspirativní příběhy lidí, institucí i komunit, kteří svým úsilím chrání, obnovují a zpřístupňují naše kulturní dědictví. Ocenění upozorňuje na příklady dobré praxe v oblasti péče o památky v ČR. Ukazuje také rozmanitost památkové péče a to, že její význam daleko přesahuje samotnou ochranu historických staveb či uměleckých děl.

Památky jsou svědectvím minulosti, ale také zdrojem poznání, identity a inspirace pro současnost i budoucnost. Každý oceněný projekt dokazuje, že odborná práce, spolupráce s komunitami a otevřenost veřejnosti jsou klíčem k tomu, aby naše dědictví zůstalo živé. Těší mě, že i letos můžeme za pomoci našich partnerů v přímém přenosu České televize předat ceny těm, kteří vracejí památkám život a původní krásu.

Ing. arch. Naďa Goryczková
generální ředitelka NPÚ

OCENĚNÍ JE UDÍLENO V KATEGORIÍCH:

Obnova památky	4
Restaurování památky	11
Objev, nález roku	17
Prezentace a popularizace	23
Záchrana památky	28
Příkladná správa památky	34
Osobnost památkové péče	36

Cena veřejnosti Památky děkují
Cena generální ředitelky NPÚ

OBNOVA PAMÁTKY

Škola v Praze-Strašnicích

Nominace: městská část Praha 10, zastoupená starostou Ing. arch. Martinem Valovičem, D-PLUS PROJEKTOVÁ A INŽENÝRSKÁ, a. s., zastoupená generálním ředitelem Ing. Miroslavem Doušou, OHLA ŽS, a. s., zastoupená výrobním manažerem divize Západ Ing. Davidem Matúšů, SYNER, s. r. o., zastoupená generálním ředitelem JUDr. Robertem Špottem, MBA, a AKANT ART, v. o. s., zastoupená Miroslavem Hlavou
Za hl. m. Praha nominuje ÚOP v Praze

Zahrada a oranžerie na zámku Dobříš

Nominace: Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld, společnost Colloredo-Mannsfeld, spol. s r. o., Pavel Krejčířek, ředitel zámku a jednatel Colloredo-Mannsfeld, spol. s r. o., a Milan Strnad, realizace maleb
Za Středočeský kraj nominuje ÚOP středních Čech

Výpravní budova v železniční stanici České Budějovice

Nominace: Správa železnic, státní organizace, zastoupená náměstkem ředitele pro investice Ing. Janem Beránkem
Za Jihočeský kraj nominuje ÚOP v Českých Budějovicích

Venkovský dům ve Strašíně

Nominace: Mgr. Jiří Novák
Za Plzeňský kraj nominuje ÚOP v Plzni

Areál zámku Karlova Koruna v Chlumci nad Cidlinou

Nominace: společnost Kinský dal Borgo, a. s., zastoupená Michelle Kinský dal Borgo, Francescem Kinský dal Borgo a Martinou Kubešovou
Za Královéhradecký kraj nominuje ÚOP v Josefově

Dálniční most u Vojslavic

Nominace: Ředitelství silnic a dálnic, státní podnik, zastoupené Ing. Tomášem Grossem, Ph.D., ředitelem Závodu Praha, a Ing. Ivanem Čáskenským, který prováděl technický dozor při rekonstrukci mostu
Za Kraj Vysočina nominuje ÚOP v Telči

Škola v Praze-Strašnicích

VLASTNÍK, INVESTOR: hlavní město Praha;
svěřená správa nemovitosti ve vlastnictví obce:
městská část Praha 10

Obnova školy ve Strašnicích vrátila opuštěnému, chátrajícímu historickému areálu původní noblesu i využití. Projekt, který iniciovala městská část Praha 10, byl realizován od května 2022 do konce roku 2024. Obnovené prostory, doplněné moderním vybavením a zázemím, přivítaly letos v září první žáky.

Školní areál sestává z hlavní secesní budovy z roku 1909 a puristické přístavby z let 1927–1928. Renovací prošly na základě průzkumů, nálezů *in situ* a historické fotodokumentace do posledního detailu exteriér i interiéry obou částí. Vedle příkladné obnovy dochovaných původních prvků a konstrukcí byla pozornost věnována také nápravě škod z doby před prohlášením areálu kulturní památkou v roce 2014 – tehdy došlo zejména k výměně většiny původních špaletových oken za jednoduchá okna utilitárního vzhledu a historické vstupní dveře byly nahrazeny plechovými.

Citlivou obnovou prošly fasády – jak secesní s vegetabilní a figurální výzdobou, tak puristická s břizolitem a rezným zdívkem. Dříve osazená okna ve starší části nahradily vhodnější repliky s historickým tvaroslovím. Zdařilou restaurací prošla secesní markýza nad hlavním vstupem, osazeným volnou replikou secesních dveří. Obnovena byla monumentální valbová střecha včetně zdobných hřebenečů a kovových dekorací s bleskosvody, ale i ohradní zeď a oplocení s kovovými secesními výplněmi.

V interiéru proběhla obnova hlavních schodišť, monumentálního vstupního vestibulu s kamenným obkladem a štukovou výzdobou, teracových podlah nebo původních keramických dlažeb. Vznikly moderní učebny i zázemí včetně kuchyně a jídelny. Rozsáhlá rehabilitace tak navrátila celku jeho původní účel a význam pro město a jeho občany.

Zahrada a oranžerie na zámku Dobříš

VLASTNÍK: Dipl. Ing. Jerome Colloredo-Mannsfeld
INVESTOR: Colloredo-Mannsfeld, spol. s r. o.

Obnova oranžerie v areálu dobříšského zámku završila více než dvacetiletou revitalizaci barokní zámecké zahrady. Precizně provedená rekonstrukce rozsáhlé iluzivní malby na severním průčelí oranžerie představuje počín, který nemá v naší zemi obdoby.

Areál zámku z let 1745–1765 tvoří zámecká budova doplněná terasovitou francouzskou zahradou s vodními prvky a bohatou sochařskou výzdobou. V roce 1998 se zámek vrátil do rukou rodu Colloredo-Mannsfeld, který zahájil jeho postupnou obnovu. Nejprve byly opraveny fasády zámku, poté se pozornost zaměřila na zahradu, jejíž konstrukce, vodní prvky i sochařská výzdoba se nacházely ve špatném stavu. Průčelí stavebně narušené oranžerie se skleníkem pokrývala opadávající omítka s fragmenty malby. Opravena byla čelní stěna skleníku, střechy a atika, v interiéru byly např. obnoveny otopné kanálky.

Obnova vyvrcholila rekonstrukcí iluzivní architektury na téměř 90 m dlouhém severním průčelí oranžerie. Stávající omítka nebylo možné udržet a restaurovat, jedinou cestou tedy byla rekonstrukce, pro kterou byl k dispozici dostatek kvalitních podkladů – fotogrammetrie či fotodokumentace ze 70. let 20. století, ale i dochovaná část originální barokní malby. V letech 2020–2022 byla realizována většina malby, zbylé části byly dokončeny v roce 2024.

Obnovou oranžerie se završila nejnáročnější část prací. Budova opět ožila a slouží převážně jako prostor pro výstavy a kulturní akce. Obnova zahrady se mohla uskutečnit jen díky nadšení a podpoře majitelů, rodu Colloredo-Mannsfeld, kteří starost o své nemovitosti berou jako poslání. Iluzivní malbu uvedl bravurně v život malířský mistr Milan Strnad s pomocníky.

Výpravní budova v železniční stanici České Budějovice

VLASTNÍK, INVESTOR: Správa železnic, státní organizace

Českobudějovická nádražní budova z let 1907–1908 se nacházela v neutěšeném stavu, který se dále výrazně zhoršoval. V červenci 2020 proto započala její celková obnova. Rozsáhlá modernizační akce dokázala zajistit veškeré technické standardy a zároveň uchovala rozmanité hodnoty kulturní památky, která je jednou z dominant města.

Budova, kterou v novorenesančním slohu se secesními prvky navrhl architekt Gustav Kulhavý, prošla v letech 2020–2024 největší přestavbou ve své více než stoleté historii. Proběhla zejména obnova střech, fasád a interiérů. Nová podoba veřejných prostor respektuje původní řešení, přitom však klade důraz na funkčnost a potřeby 21. století.

Základním principem se při obnově stalo dosažení čistoty výtvarného řešení a návrat k původní jednoduché barevnosti. Vnitřní prostory se podařilo očistit od vizuálního smogu

a nevhodných vestaveb, nástěnné mozaiky od výtvarníků Václava Boukala a Karla Březiny osazené v 70. letech 20. století byly odborně restaurovány, stejně jako starší štuková výzdoba a další výzdobné prvky.

Zásadně byla upravena plocha u severní věže. Nová pasáž zde propojila nádražní budovu s Lannovou třídou, hlavní spojnicí mezi nádražím a centrem města. Proběhla i úprava neveřejných prostorů – vznikly nové dopravní kanceláře či parkovací plochy.

Správa železnic zajistila příhodné podmínky pro úspěšné vyjednávání mezi vlastními odborníky, architektonickou kanceláří, stavebními firmami a odbornými pracovníky památkové péče. Výsledkem je obnovená dominanta města zahrnující soudobě vybavený multifunkční prostor, který je v souladu s památkovými hodnotami historické budovy.

Venkovský dům ve Strašíně

VLASTNÍK, INVESTOR: Mgr. Jiří Novák

Po deseti letech se v roce 2024 završila celková obnova venkovského domu, díky které získal zpět svůj původní charakter. Majitel k obnově přistoupil s mimořádným osobním nasazením, značnou část prací prováděl sám, v součinnosti s orgány státní památkové péče.

Stavení situované uprostřed návsi Strašína na Klatovsku je dokladem historické pošumavské venkovské roubené architektury. Dendrochronologie prokázala, že stromy použité při stavbě byly skáceny v letech 1714–1715. Dům je tedy barokní, s úpravami z 19. a 20. století. Navzdory některým nevhodným novodobým zásahům si uchoval historické konstrukce, tradiční materiály a dispozici.

Před zahájením celkové obnovy se dřevo především ve spodních partiích stěn rozpadalo, místy bylo nevhodně nahrazeno betonovou vysprávkou a zdívkou a v interiéru se zača-

lo projevovat silné zavlhčení přední roubené části. V roce 2014 zahájil vlastník domu zodpovědnou obnovu, kterou financoval z vlastních zdrojů. V letech 2019 a 2020 využil podporu z dotačního programu Ministerstva kultury.

Práce byly prováděny citlivě na základě dochované fotodokumentace, realizovaných sond a restaurátorských průzkumů. Podařilo se tak obnovit historicky doložený vzhled stavby – bylo doplněno roubení, hliněné omítky i povrchové úpravy, a to za použití tradičních materiálů a postupů. Jako velmi přínosnou lze vyhodnotit i obnovu a zprovoznění otopného systému.

Majitel dům zdědil po předcích a k obnově přistoupil s mimořádným zaujetím. Řadu prací prováděl po vzoru historických obyvatel sám a na odborné práce si najímal specialisty. Dům je částečně vybaven historickým nábytkem. Některé prvky prošly obnovou i restaurováním.

Areál zámku Karlova Koruna v Chlumci nad Cidlinou

VLASTNÍK, INVESTOR: Kinský dal Borgo, a. s.

Rodina Kinský dal Borgo se systematicky věnuje revitalizaci areálu zámku Karlova Koruna. V letech 2020–2024 proběhla rozsáhlá obnova, díky níž se zámecké budově s hospodářským zázemím navrátil reprezentativní vzhled aristokratického sídla 18. až 1. poloviny 20. století.

Hospodářská část – kterou tvoří jízdná, konírna, kočárovna a domek zahradníka – byla následkem dřívějších zásahů a nedostatečné péče ve velmi špatném stavu, bylo proto třeba rychle jednat. Majitelé si přitom od počátku kladli za cíl obtížně využitelné hospodářské zázemí nejen opravit, ale také oživit.

V jízdnárně, jež během 20. století sloužila jako skladiště, díky tomu vznikl velkolepý prostor pro pořádání kulturních akcí. Pozornost zde upoutá mohutný otevřený krov barokní konstrukce – jde o repliku původního krovu, který nebylo možné zachovat.

Budově konírna se podařilo navrátit původní účel. Její západní část s podlahami z dřevěných špalíků a funkčními původními pítky pro koně byla rehabilitována pro ustájení koní. Ve východní části se nachází společenský sloupový sál s šablonovou a iluzivní výmalbou. V kočárovně, osazené v prudkém svahu, byly staticky zajištěny kamenné klenby, trámové stropy i krov. Také této stavbě se částečně navrátil původní účel. Náročnou obnovou prošel rovněž domek zahradníka, který dnes slouží jako vstupní centrum.

V souvislosti s novým využitím staveb proběhla komplikovaná rekonstrukce technické infrastruktury. V roce 2024 byla dále dokončena obnova exteriéru zámecké budovy s jemně plastickou fasádou a členitou střechou z měděných šablon. Celému areálu se navrátil nejen reprezentativní vzhled, ale všechny budovy mají opět využití.

Dálniční most u Vojslavic

VLASTNÍK, INVESTOR: Ředitelství silnic a dálnic, s. p.

Silniční mosty představují specifický druh staveb, který klade vysoké nároky na údržbu, bezpečnost i zátěžové podmínky. Unikátní dálniční most u Vojslavic se díky přístupu Ředitelství silnic a dálnic, jež jej spravuje, podařilo obnovit s respektem k jeho autentičnosti i architektonickým hodnotám.

Dálniční úsek u Vojslavic na Humpolecku tvoří unikátní dvouúrovňová konstrukce mostů. Horní stavba ze 70. let 20. století je součástí dnešní dálnice D1, most pod ní se měl stát součástí prvorepublikové páteřní dálnice z Čech až na Podkarpatskou Rus, projekt však nebyl dokončen.

Před více než deseti lety byl vypracován projekt na rekonstrukci obou mostů, který ovšem zahrnoval zásahy neslučitelné s památkovými hodnotami stavby. Nepříznivé vyhlídky se podařilo odvrátit a díky přístupu Ředitelství silnic a dálnic byla v roce 2021 zahájena řada

průzkumů. Technický stav mostu tak mohl být objektivně vyhodnocen. Následně započala podle nového projektu obnova, která probíhala s respektem k hodnotám výjimečné stavby. Povrchy betonu byly sanovány s ohledem ke struktuře původního dřevěného bednění, byly provedeny věrné repliky zábradelních dílců a opraveny kamenné opěrné zdi, původní kamenné obruby zůstaly zachovány. Důležitým parametrem bylo udržet mimořádnou subtilnost konstrukcí.

Díky zodpovědnému přístupu zástupců Ředitelství silnic a dálnic se podařilo nalézt řešení, které přispělo ke smysluplné rekonstrukci, jež proběhla s ohledem na mechanické vlastnosti mostu, aniž by se narušila dokumentární a architektonická unikátnost stavby. Výsledek obnovy lze považovat za inspirativní pro jiné rekonstrukce architektonicky hodnotných technických staveb.

RESTAUROVÁNÍ PAMÁTKY

Nástrovní malby v refektaři kláštera Chotěšov

Nominace: Bc. Filip Hrubý, ředitel Správy kláštera premonstrátek v Chotěšově, z. ú., obec Chotěšov, zastoupená starostou Danielem Koláčkem, a tým restaurátorů: MgA. Libor Kocanda, BcA. Zuzana Kuřátková, BcA. Ing. Ilona Chlubnová, Ph.D., MgA. Adam Souček a ak. mal. Martin Martan
Za Plzeňský kraj nominuje ÚOP v Plzni

Soubor soch v areálu hradu a zámku Klenová

Nominace: Ing. Hana Kristová, ředitelka Galerie Klatovy / Klenová, a restaurátorský tým, který tvořili pedagogové MgA. Jan Kracík, Ing. Mgr. Ondřej Šimek, DiS., Ing. Jiřina Příkrylová a tehdejší studenti MgA. Michaela Matoušek Šmídová, DiS., MgA. Filip Matoušek, MgA. Tereza Jeřábková a MgA. Františka Černochová Hausdorfová
Za Plzeňský kraj nominuje ÚOP v Plzni

Fasády Krajské knihovny v Pardubicích

Nominace: Krajská knihovna v Pardubicích, zastoupená ředitelkou Ing. Radomírou Kodetovou, a tým restaurátorů: MgA. Markéta Renzová, MgA. Vojtěch Verner, MgA. Roman Kolář, BcA. Zdeněk Šmahel a MgA. Barbora Víková
Za Pardubický kraj nominuje ÚOP v Pardubicích

Freska Apoteóza Nejsvětější Trojice v kostele Nejsvětější Trojice v Brně

Nominace: Římskokatolická farnost u kostela Nejsvětější Trojice, zastoupená farářem P. Josefem Jahodou, a restaurátor ak. mal. Mario Král
Za Jihomoravský kraj nominuje ÚOP v Brně

Nástenné malby v hlavním sále zámku Zdislavice

Nominace: restaurátor ak. mal. Peter Stirber a Chapel Invest, spol. s r. o.
Za Zlínský kraj nominuje ÚOP v Kroměříži

Nástrovní malby v refektáři kláštera Chotěšov

VLASTNÍK, INVESTOR: obec Chotěšov

Malby v bývalém refektáři kláštera Chotěšov byly dlouho považovány za nenávratně ztracené. Díky pečlivému průzkumu a erudovanému restaurátorskému zásahu se však jejich podstatnou část podařilo v letech 2022–2024 zachránit a restaurovat. Staly se tak dosud neznámým příspěvkem k poznání díla západočeského malíře Františka Julia Luxe (1702–1764) a mohou být prezentovány veřejnosti.

Konvent chotěšovského kláštera v sobě skrývá malířskou výzdobu od Františka Julia Luxe z let 1754–1756. O existenci maleb v refektáři se vědělo dlouhá desetiletí, byly však výrazně poškozené a nečitelné. Odborná analýza nejprve dospěla k závěru, že jejich celoplošná přemalba je neodstranitelná. Možnost restaurování potvrdil až průzkum v roce 2022. Ten zároveň odhalil, že malby jsou provedeny olejovou technikou.

Ještě v témže roce započal podrobný restaurátorský průzkum následovaný náročným restaurováním. Na povrchu maleb se nacházela silná vrstva nečistot a celoplošný nátěr. V některých partiích byla barevná vrstva silně degradovaná vlivem působení vysoké teploty, zřejmě následkem někdejšího způsobu vytápění; „spečené“ šupiny se uvolňovaly od podkladu a docházelo k jejich ztrátě. V rámci restaurátorského zásahu byla provedena konsolidace barevné vrstvy, očištění povrchu malby a doplnění defektů v omítkových vrstvách. Poté proběhly retuše v místech, kde to míra dochování dovolila.

Restaurované malby představují jediný příklad olejomalby na omítce v prostředí architektury. Zásahu na jejich záchraně nese také obec Chotěšov, která zajistila realizaci akce, a ředitel Správy kláštera premonstrátek v Chotěšově, který celý projekt koordinoval.

Soubor soch v areálu hradu a zámku Klenová

VLASTNÍK: NPÚ, ÚPS v Českých Budějovicích
INVESTOR: Galerie Klatovy / Klenová, příspěvková organizace Plzeňského kraje

Soubor pozdně barokních soch v areálu hradu a zámku Klenová na Klatovsku se nacházel ve velmi špatném stavu a hrozilo jeho nevratné poškození. Díky úsilí Galerie Klatovy / Klenová se cenná díla podařilo zachránit. Na jejich restaurování se podíleli studenti Akademie výtvarných umění v Praze pod vedením pedagogů, kteří společně zajistili výborné provedení restaurátorských prací, a to za příkladné spolupráce se zástupci památkové péče.

Původně se díla nacházela v Bystřici nad Úhlavou u zámeckého parku, od roku 1976 jsou umístěna v areálu hradu a zámku Klenová. Před zahájením restaurování se sochy nalézaly již v havarijním stavu, jejich materiál vykazoval hloubkové narušení a rozpadal se. Závažné byly trhliny a praskliny ve spodních partiích.

Restaurování iniciovala Galerie Klatovy / Klenová, která práce financovala ze svých zdrojů,

přestože není vlastníkem soch. O spolupráci požádala Ateliér restaurování děl sochařských AVU v Praze. Vznikl restaurátorský průzkum a záměr, jenž se stal základem pro kvalitní restaurátorský zásah v letech 2022–2024. Pod pedagogickým dohledem jej prováděli studenti v rámci svých praktických diplomových prací v ateliéru AVU, v součinnosti se zástupci památkové péče a odborníky z Filozofické fakulty Univerzity Karlovy.

Kvalitní restaurátorský zásah umožnil zachovat sochy i nadále v exteriéru. Vyzdvihnout je třeba vedení Galerie Klatovy / Klenová za úspěchem korunovanou snahu o restaurování děl, která nejsou v jejím vlastnictví, a za podporu, díky níž mohl zásah proběhnout v rámci studia oboru restaurování, což v praxi není zcela obvyklé.

Fasády Krajské knihovny v Pardubicích

VLASTNÍK: Krajská knihovna v Pardubicích
INVESTOR: Pardubický kraj

V srpnu 2024 se završila druhá etapa rozsáhlé obnovy fasád Krajské knihovny v Pardubicích, která představovala komplexní restaurátorský projekt mimořádného významu. Zahrnovala citlivou obnovu tří historických objektů, z nichž každý vyžadoval individuální přístup odpovídající jeho specifickým památkovým hodnotám.

Malovaná fasáda domu čp. 77 prošla náročnou obnovou, v jejímž rámci proběhl důkladný průzkum původních pigmentů a poжив, při kterém byly využity nejmodernější nedestruktivní metody. Jeho výsledky umožnily přesně rekonstruovat původní vzhled historických nástěnných maleb, sahajících až do pozdní gotiky a renesance. Použité techniky respektovaly původní technologické postupy. Na domě čp. 78 byla restaurována unikátní barokně-klasicistní štuková výzdoba s motivem pštrosa. V případě čp. 79 odhalil detailní

stratigrafický průzkum barevných vrstev původní barevné řešení fasády; následně byla rehabilitována původní štuková fasáda se suprafenestrami.

Projekt probíhal pod odborným dohledem orgánů státní památkové péče a za příkladné spolupráce specialistů z různých oborů – kromě restaurátorů se na něm podíleli stavební inženýři, chemičtí analytici i historikové umění. Zvolená metodologie práce představuje vzorový přístup k obnově historických fasád a může se stát inspirací pro obdobné restaurátorské zásahy. Důkladný předprojektový průzkum, zahrnující archivní rešerši nebo využití nedestruktivních analytických metod, položil základ pro následnou precizní realizaci. Inovativní propojení tradičních restaurátorských postupů s moderními technologiemi pak přispělo k optimálnímu výsledku, který úspěšně zachoval autenticitu památky.

Freska Apoteóza Nejsvětější Trojice v kostele Nejsvětější Trojice v Brně

VLASTNÍK, INVESTOR: Římskokatolická farnost u kostela Nejsvětější Trojice, Brno – Královo Pole

Mimořádně kvalitní freska začala chátarat nedlouho po svém vzniku v 60. letech 18. století a jejímu stavu neprospěly ani v minulosti provedené opravy. Díky technicky i časově náročnému restaurování může nyní dílo opět vyniknout.

Klásterský kostel Nejsvětější Trojice patří spolu s přilehlým kartuziánským klášterem k nejvýznamnějším brněnským památkám. Gotický kostel prošel několika stavebními úpravami, nejvýznamnější proběhla v 60. a 70. letech 18. století. Vymalováním fresky v boční, tzv. Švédské kapli byl tehdy pověřen ředitel vídeňské akademie Franz Anton Maulbertsch. Rozsáhlé dílo dokončil nedlouho před zrušením kláštera, což vedlo k jeho postupnému chátrání. Negativně se na něm podepsaly rovněž technologicky nevhodné postupy v rámci předchozích restaurátorských zásahů.

Návrh na restaurování fresky vypracoval v roce 2020 ak. mal. Mario Král, který k úkolu přistoupil mimořádně precizně. Práce proběhly ve třech etapách. Nejprve byly zpevněny uvolněné barevné vrstvy a odstraněny silné vrstvy usazenin a nevhodných retušů z poslední opravy. Následovala hloubková konsolidace omítkových vrstev a podkladu a čištění a tmelení defektů. V závěrečné fázi byly vizuálně odlišné části fresky zapojeny do celku lazurou. Retuše byly prováděny jen do té míry, aby nezměnily charakter původní malby.

Zasluhou kvalitně provedeného restaurátorského zásahu byl značně poškozenému dílu navrácen v maximální možné míře osobitý malířský výraz i netradiční barevnost. Zásadní podíl na úspěšném výsledku nese jak restaurátor Mario Král, tak vlastník objektu a jeho vstřícný přístup k obnově památky.

Nástěnné malby v hlavním sále zámku Zdislavice

VLASTNÍK, INVESTOR: Chapel Invest, spol. s r. o.

V roce 2013 se ve velkém sále zdislavického zámku zřítila značná část nástropní malby. Poté co zámek převzal nový majitel, započalo technicky náročné restaurování, díky němuž se podařilo zachránit nejen tuto malbu, ale i ostatní výzdobu sálu.

Hlavní příčinou poškození, které se týkalo 40 % nástropní malby, byla vlhkost a zatékání do řadu let opuštěného objektu. S příchodem nového majitele byly zbývající nástěnné malby provizorně zajištěny. Nejprve byly stabilizovány statické a vlhkostní poměry objektu, poté se již pozornost obrátila k velkému sálu, jehož výzdobu nechal vytvořit Antonín Valentin Kaschnitz z Weinbergu, nově povýšený příslušník úřednické josefínské šlechty.

Kritickým místem byl jihozápadní roh místnosti, kde se vlivem zatékání utvořila silná vrstva solných výkvětů. Poškozený strop s nestabilními omítkami byl injektován, po stabilizaci

zbylého originálu malby a chemické sanaci dřevěných konstrukcí byla jeho chybějící plocha omítnuta. Rekonstrukce byla provedena na základě zachovaných fotografií, některé detaily byly přenášeny z pozůstatků originální malby. Technologie navázala na historickou technologii originálu – malbu technikou fresco secco.

Komplexní restaurátorský zásah, jehož součástí byla obtížná rekonstrukční část, provedl ak. mal. Peter Stirber s pečlivostí a na základě mnoha zkoušek. Zahrnoval nejen rozsáhlé přípravné práce nebo časově náročný proces vytváření kreseb a srovnávání s originální výmalbou, ale vyžadoval také schopnost vyřadit se s technicky náročnými situacemi. Výsledkem je úspěšná záchrana uměleckého díla, které je cennou výpovědí o reprezentaci příslušníků úřednické josefínské šlechty.

OBJEV, NÁLEZ ROKU

Nástěnné malby v presbytáři kostela Navštívení Panny Marie ve Vysoké
Nominace: restaurátorka ak. mal. Hana Slavíková, Ing. Petr Portl, člen spolku Belveder, a Římskokatolická farnost Kolín, zastoupená stavebním technikem Petrem Čechem
Za Středočeský kraj nominuje ÚOP středních Čech

Malovaná výzdoba z roku 1569 na Dolní bráně v Prachaticích
Nominace: restaurátor Mgr. Josef Novotný a město Prachatice, zastoupené vedoucím odboru stavebně správního a památkové péče Ing. Antonínem Jurčem
Za Jihočeský kraj nominuje ÚOP v Českých Budějovicích

Předlokační osídlení města Třebíče
Nominace: Muzeum Vysočiny Jihlava, p. o., zastoupené vedoucím archeologického oddělení Mgr. Alešem Hochem, Ph.D., a město Třebíč, zastoupené starostou Mgr. Pavlem Pacalem
Za Kraj Vysočina nominuje ÚOP v Telči

Středověký hrncířský okrsek v Ivančicích
Nominace: Archaia Brno, z. ú., zastoupená ředitelem Mgr. Markem Peškou, Ph.D.
Za Jihomoravský kraj nominuje ÚOP v Brně

Středověký krov kostela sv. Jakuba Většího v Tečovicích
Nominace: dendrochronolog Ing. Tomáš Kyncl, projektant Ing. Vít Kolmačka a P. Mgr. Miroslav Strnad z Římskokatolické farnosti Zlín-Malenovice
Za Zlínský kraj nominuje ÚOP v Kroměříži

Nástěnné malby v presbytáři kostela Navštívení Panny Marie ve Vysoké

VLASTNÍK: Římskokatolická farnost Kolín
INVESTOR: Belveder, z. s.

V presbytáři kostela Navštívení Panny Marie proběhl v roce 2020 restaurátorský průzkum, který v celoplošně vyběleném prostoru odhalil dvě vrstvy středověkých nástěnných maleb. Díky úsilí místního spolku Belveder mohla být tato mimořádně kvalitní umělecká díla restaurována.

Kostel Navštívení Panny Marie ve Vysoké je výjimečně dochovanou raně gotickou stavbou z poslední třetiny 13. století. Figurální malby, které průzkum v nevelkém presbytáři odhalil, se nacházejí ve dvou vrstvách z období středověku – z doby kolem roku 1300 a z přelomu 14. a 15. století.

S ohledem na kvalitu objevených maleb bylo rozhodnuto, že budou odkryty. Zajištění financování i organizace celé akce se ujal Ing. Petr Portl, člen místního spolku Belveder, který má kostel pronajatý. Záměr podpořil i vlastník objektu, Římskokatolická farnost

Kolín. Restaurátorské práce citlivě realizovala Hana Slavíková. Kvůli statickému narušení omítek byly malby přímo ohroženy, v prvních letech proto probíhaly zejména zajišťovací práce.

Každá z vrstev maleb vyžadovala odlišný přístup. U starší vrstvy byla zvolena hrubší struktura a provedení v krémové barvě o tón světlejší než originál, v případě mladší byl doplňovanými omítkami napodoben hladký povrch originálu v odstínu lomené bílé. Toto řešení přispívá k optickému odlišení obou vrstev, které se lokálně prolínají. V roce 2024 byly práce dokončeny.

Nalezené malby jsou cenným srovnávacím materiálem, který spektrum české nástěnné gotické malby doplňuje hned ve dvou časových rovinách. Od konce roku 2024 si je mohou zájemci prohlédnout, např. během kulturních akcí, které zde spolek Belveder pořádá.

Malovaná výzdoba z roku 1569 na Dolní bráně v Prachaticích

VLASTNÍK, INVESTOR: město Prachatice

Renesanční Dolní brána v Prachaticích je od roku 1569 opatřena venkovní malířskou výzdobou. V minulosti však proběhlo několik obnov, které zasáhly i do podoby maleb. Díky nálezu pozůstatků původní renesanční výzdoby v běžně nepřístupném prostoru bylo nyní možné dříve obnovené části fasád významně korigovat.

Od 19. století prošla venkovní výzdoba brány opakovaně výrazným restaurováním, resp. přemalováváním, při restaurování v roce 2007 proto bylo obtížné identifikovat pozůstatky její renesanční fáze a původní barevnost. Situace se změnila během příprav na poslední obnovu v letech 2023–2024. Tehdy se na půdě sousedního domu čp. 20 podařilo na severní stěně brány objevit intaktně dochované pozůstatky renesančních omítek, výzdobných a členicích prvků, modelace klíčových střílen, ryté podkresby a malířské výzdoby.

Restaurátor Josef Novotný nalezené části malířské výzdoby citlivě vyčistil, konzervoval a zpřehlednil jejich vnímání. Nezastupitelnou úlohu během realizace plnilo město Prachatice, které koordinovalo komunikaci všech stran, zajistilo financování i přípravu podkladů pro konzervování nálezů a restaurování dalších částí výzdoby Dolní brány. Celého procesu se za město účastnil vedoucí odboru stavebně správního a památkové péče Antonín Jurčo.

Nález přináší řadu informací o použitých technologiích, materiálovém složení i podobě výzdobných prvků na jedné z dominant historického jádra Prachatic. Jako cenný srovnávací materiál jej lze využít nejen pro poznání podoby městských bran v 16. století, ale také při dalších obnovách jejich výzdoby.

Předlokační osídlení města Třebíče

VLASTNÍK: město Třebíč, Římskokatolická farnost Třebíč – město, INVESTOR: město Třebíč

Archeologické výzkumy v Třebíči v letech 2021–2024 odhalily dosud neznámé osídlení z 12. a 13. století. Nálezy dokládají existenci dvou dvorců, z nichž se dochovaly unikátní konstrukce. Objev významně upřesňuje vývoj lokality a osvětluje dosud málo známou problematiku elitních sídel v 12. a na počátku 13. století.

První z odkrytých areálů, situovaný na dnešním Karlově náměstí, byl dendrochronologicky datován do 40.–80. let 12. století. Tvořila jej nadzemní obytná stavba obklopená řemeslným okrskem. Druhý dvorec vznikl na přelomu 12. a 13. století v okolí kostela sv. Martina a byl zčásti obehnan masivním příkopem a dřevěnou palisádou; zanikl během 13. století. Již před jeho vznikem zde existoval hřbitov a lze předpokládat, že se tu nacházel i románský předchůdce dnešního kostela, vybudovaný před lokací města, tj. vyměřením půdorysu

kolem Karlova náměstí a obdařením lokality městskými právy.

Ačkoliv se předlokační osídlení v jádru Třebíče předpokládalo, jeho rozsah a stáří očekávány nebyly. Překvapivá je přítomnost dvou areálů, které lze spojit s působením elit, v takto těsné blízkosti – dvorce od sebe dělí pouhých 130 m. Zjištění je výjimečné i v celostátním kontextu, podobně jako stav zachování staršího z dvorců.

Muzeum Vysočiny Jihlava se zasloužilo o profesionální provedení výzkumů, realizovaných ve spolupráci s Archaïou Brno, z. ú. Vedoucí výzkumů Mgr. Aleš Hoch, Ph.D., koordinoval práci zapojených organizací a dalších odborníků a v širším autorském kolektivu připravil populárně-naučnou publikaci a dvě stálé expozice. Významná byla i podpora ze strany města Třebíče, jež nad rámec povinností zajistilo vznik expozic či přírodovědné analýzy.

Středověký hrncířský okrsek v Ivančicích

V roce 2024 započala na někdejší předměstí královského města Ivančice výstavba bytového domu, s níž souvisel záchranný archeologický výzkum. Přestože práce probíhaly pod značným časovým tlakem, došlo k mimořádnému nález – byly odkryty pozůstatky rozsáhlé středověké hrncířské dílny.

Postupně bylo odkryto 16 hrncířských pecí ze závěru vlády moravských Lucemburků, z nichž poslední zanikla před polovinou 15. století. Nález tolika pecí koncentrovaných na jednom místě je pro českou a moravskou medievistiku raritou. Jedinečnost ivančických pecí spočívá také v jejich četných přestavbách, rozsahu dochování či ve specifické konstrukci kleneb. Odhaleno bylo i dílenské zázemí. Celý areál lze považovat za hrncířskou dílnu, provozovanou po několika generacích. Výrazná podobnost keramiky s nálezy z Brna a jeho širšího

okolí naznačuje, že místní hrncíři zásobovali širší region.

Výzkum primárně financoval investor stavby, avšak poskytnuté prostředky nestačily k plnému pokrytí nákladů na terénní archeologický výzkum a jeho následné zpracování. Vzhledem k unikátnosti archeologických situací se i přes obtížné podmínky odborný tým Archaia Brno, z. ú., rozhodl výzkum realizovat v maximálním možném rozsahu. Mohla tak být zachráněna většina archeologických situací.

Nález středověké dílny je unikátní i v širším středoevropském měřítku. Přináší jedinečný vhled do každodenního života středověkých řemeslníků, jejich pracovního prostředí a technologických postupů. Získané poznatky budou dále analyzovány a zpřístupněny široké veřejnosti, a to nejen prostřednictvím odborných publikací, ale i výstav a edukativních programů.

Středověký krov kostela sv. Jakuba Většího v Tečovicích

VLASTNÍK, INVESTOR: Římskokatolická farnost Zlín-Malenovice

V rámci citlivých oprav historického krovu kostela v Tečovicích byl proveden průzkum a dendrochronologická analýza. Odhalily, že jde o téměř v úplnosti zachovaný středověký krov vystavěný ve dvou etapách.

Impulsem k rekonstrukci byl především špatný stav střešní krytiny, kterou tvoří ručně štípaný dřevěný šindel. Přípravné práce se zaměřily na stav a funkci krovu, byla pořízena jeho kvalitní měřická dokumentace.

Dendrochronologická expertiza prokázala, že duby pro krov nad presbytářem byly pokáceny v zimě 1436/1437, nad lodí 1443/1444. V půdním prostoru se dochovaly výrazné stopy po požáru. Ukazuje se tak, že kostel byl za husitských válek vypálen, a po odeznění bojů byl ve dvou etapách obnoven. Objev je mimořádně významný hned v několika ohledech. Jde o doposud neznámou středověkou dřevěnou konstrukci, dochovanou s množstvím

detailů, jako jsou konstrukční spoje či tesařské značky. Rozšiřuje tak naše vědomosti o těchto řídcích dochovaných konstrukcích, ale také o stavební historii kostela sv. Jakuba, náležejícího k předním příkladům středověkých venkovských kostelů v ČR. Zjištění přispěje i k upřesnění datace bohaté středověké výmalby, která byla odkryta v interiéru kostela v 60. letech 20. století.

Projektová příprava, již se ujal Ing. Vít Kolmačka, probíhala pečlivě a s úctou k historické konstrukci, i když přesné stáří krovu bylo zjištěno až v průběhu sanačních prací. Pro poznání stáří konstrukce se stal zásadním průzkum Ing. Tomáše Kynclů; přestože byl realizován často na těžko přístupných místech, byl proveden pečlivě a zodpovědně. Projektovní i průzkumné práce probíhaly za významné podpory i zájmu vlastníka.

PREZENTACE A POPULARIZACE

Sbírka Vladimíra Dleska

Nominace: Vladimír Dlesk
Za Karlovarský kraj nominuje ÚOP v Lokti

Výstava MY LOMY: pískovcová krajina v rukou lamačů

Nominace: Oblastní muzeum v Ústí nad Labem, zastoupené ředitelem Mgr. Václavem Houfkem, a Centrum pro dokumentaci a digitalizaci kulturního dědictví FF UJEP, zastoupené PhDr. Kamilem Podroužkem, Ph.D.
Za Ústecký kraj nominuje ÚOP v Ústí nad Labem

Internetová encyklopedie dějin Brna

Nominace: PhDr. Irena Loskotová, Ph.D.
Za Jihomoravský kraj nominuje ÚOP v Brně

Výstava Lauby – světa a stíny Ostravy

Nominace: Mgr. Zbyněk Moravec, archeolog Ostravského muzea, kurátor výstavy a autor videí, a Ostravské muzeum, zastoupené ředitelem Mgr. Filipem Petličkou
Za Moravskoslezský kraj nominuje ÚOP v Ostravě

Sbírka Vladimíra Dleska

Vladimír Dlesk od 80. let 20. století zachraňoval v Karlových Varech nejrůznější stavební prvky. Uchoval tak řadu hodnotných detailů z demolovaných, ale i „jen“ modernizovaných objektů, které by jinak zanikly. Jeho sbírka je dnes jedinečným zdrojem informací o architektonickém dědictví tohoto lázeňského města.

Soukromá sbírka obsahuje nejrůznější historické materiály a předměty pocházející z 2. poloviny 19. století a z 1. poloviny 20. století. Její autor svým způsobem předběhl dobu – třebaže jsou Karlovy Vary v současnosti městskou památkovou rezervací a tvoří součást statku UNESCO, památkového docenění se jim dostalo teprve nedávno.

Nejpočetnější součástí sbírky představuje soubor stavebních výplní a jejich částí. Zastoupeny jsou i vzorky cihel a historických krytin, dlaždice, keramické obklady, kachle či sanitární

vybavení. Ze společných prostor domů pocházejí výplně zábradlí, dřevěné obklady stěn či řada výtahových komponent, z vnějšího veřejného prostoru pak židle z předzahrádek a lampy veřejného osvětlení. Architektonické prvky z průčelí demolovaných objektů reprezentují konzoly, dekorativní zhlaví krokví či plechová písmena z domovních názvů.

Sbírka představuje dokumentačně hodnotný soubor stavebních prvků, které postihují období největšího stavebního rozmachu Karlových Varů, zastoupen je zde historismus, secese i moderna. Pro investory a projektanty se může stát cenným zdrojem poznání při obnově architektonického výrazu staveb v památkové rezervaci, které byly poškozeny novodobým vývojem. Část sbírky byla již dříve darována Národnímu technickému muzeu, které předměty prezentuje jak ve stálé expozici v Praze, tak v Centru stavitelského dědictví v Plasích.

Výstava MY LOMY: pískovcová krajina v rukou lamačů

Výstava v Oblastním muzeu v Ústí nad Labem představila výsledky mezioborového výzkumu zaměřeného na historii a dědictví těžby kamene v Labských pískovcích a Národním parku České Švýcarsko. Unikátně propojila poznatky z oborů geologie, historie i památkové péče a prezentovala nově identifikované zdroje stavebního materiálu pro řadu kulturních památek.

Několiikaletý výzkum probíhal ve spolupráci Oblastního muzea v Ústí nad Labem a Centra pro dokumentaci a digitalizaci kulturního dědictví Filozofické fakulty Univerzity J. E. Purkyně. Historici a geologové v rámci něj zdokumentovali pozůstatky těžební činnosti na Děčínsku, a to na území o rozloze 332 km². Zmapováno bylo 3 513 starých lomů a dobývek a 593 souvisejících těžebních objektů, jako jsou nákladíště, kovárný, sklípky nebo útulny lamačů. Dobývky – zejména na pisko-

vec, ale i na pisek, čedič, žulu, vápenec či břidlice – byly identifikovány od drobných až po případy dosahující stovek metrů. Díky provenienční analýze se také podařilo identifikovat zdroj pískovcového stavebního kamene pro řadu historických staveb na Děčínsku a Litoměřicku.

Výstava návštěvníkům také přiblížila, na kolik krajinu Labských pískovců formovaly lidské zásahy nebo jak lze v terénu rozpoznat opuštěný lom. Výsledky víceoborové spolupráce byly prezentovány nejen geologickými ukázkami, ale i detailními digitálními 3D modely lomů a relikvů po těžbě. Kromě výstavy je zásadním výstupem projektu online mapová databáze starých lomů a dobývek. Závěry výzkumu mohou posloužit také při obnově kulturních památek, díky přesné identifikaci zdroje kamene použitého při stavbě konkrétních objektů.

Internetová encyklopedie dějin Brna od roku 2004 zpřístupňuje veřejnosti komplexní informace o historii města, jeho obyvatelích, památkách a architektuře. Za dobu své existence se stala nepostradatelným zdrojem poznání a stále je průběžně doplňována.

Encyklopedie vznikla z iniciativy historičky Muzea města Brna Mileny Flodrové začátkem nového tisíciletí jako odpověď na absenci moderně a přístupně zpracovaných dějin města. Od počátku projekt vede archeoložka Irena Loskotová, díky jejímuž věcnému a otevřenému přístupu se do něj mohl zapojit široký autorský kolektiv z řad pracovníků muzea, odborníků z Archivu města Brna, akademiků a studentů Masarykovy univerzity i zaměstnanců dalších kulturních a vědeckých institucí; jejich práci a poznatky rozšiřují ověřené příspěvky, podněty či fotografie od čtenářů. Hesla využívají také soubor historických

Internetová encyklopedie dějin Brna

i současných map a plánů a opírají se o citace archivních pramenů a literatury.

Encyklopedii tvoří v současnosti více než 86 000 položek a téměř 33 000 fotografií, často dosud nepublikovaných. Uživatelům se tak otevírá možnost poznat své předky nebo na jednom místě získat komplexní informace o architektonických památkách. Hesla obsahují také informace o významných osobnostech, řazených po bok dosud bezejmenných obětí holocaustu v Brně, topografii, historických událostech či uměleckých dílech.

Díky tomuto projektu se Brno stalo prvním městem v ČR s vlastní encyklopedií. Samotná encyklopedie pak funguje jako skvělá platforma pro komunikaci mezi odbornou a laickou veřejností. Její úspěch inspiroval vznik sesterských portálů v dalších městech, např. v Ostravě, Plzni, Jihlavě nebo Uherském Hradišti.

Výstava Lauby – světla a stíny Ostravy

Výstava Lauby – světla a stíny Ostravy přináší jedinečný pohled do osudů zaniklého domovního bloku v historickém centru města. I když domy ve svých jádrech ukrývaly jedny z nejstarších dochovaných zděných konstrukcí v Ostravě, v 50. a 60. letech 20. století byly bez jakékoliv dokumentace demolovány. Díky rozsáhlému záchrannému archeologickému výzkumu vznikl v roce 2024 výstavní projekt, který význam místa navrácí do povědomí veřejnosti.

Výstava připravená Ostravským muzeem představuje výsledky několikaletého archeologického výzkumu a stavebněhistorického průzkumu domovního bloku zvaného Lauby, jehož historie sahá až k počátkům města v poslední třetině 13. století. Zdejší parcely patřily k nejlukrativnějším ve městě, po polovině 19. století se však z dosavadního centra stala periferie. Poslední ránu způsobila 2. světová

válka, kdy byly majetky převážně židovských majitelů vyvlastněny.

Výstava přibližuje vývoj místa od počátků až po demolici v 60. letech 20. století. Důraz je kladen na středověkou etapu, k níž přinesl archeologický výzkum řadu dokladů. Zajímavostí je mincovní poklad z doby třicetileté války, objevený při odstraňování jednoho z domů. Součástí výstavy je i interaktivní laboratoř, gamebook, herní aplikace k příběhu mincovního pokladu či středověká detektivní hra a noviny přinášející prvorepublikové články o Laubech.

Výstava spolu s provedenými výzkumy přispívá ke zmírnění škod, které kulturněhistorické dědictví Ostravy utrpělo následkem asanační v historickém jádru. S využitím moderních technologií a interaktivních prvků zprostředkovává památkové hodnoty širokému spektru návštěvníků napříč generacemi.

ZÁCHRANA PAMÁTKY

Pivovar v Kostelci nad Černými lesy

Nominace: společnost Dej Bůh štěstí, s. r. o., zastoupená Ing. Milanem Starcem, Tomášem Vodochodským a spolupracovníky Jiřím Kabelkou, Pavlem Čihákem a Jiřím Slabou
Za Středočeský kraj nominuje ÚOP středních Čech

Gloriet v zámeckém parku v Němčicích

Nominace: Lukáš Dlahowesky
Za Jihočeský kraj nominuje ÚOP v Českých Budějovicích

Hvozdivý valach v zámeckém pivovaru v Semíně

Nominace: Zámecký pivovar Semín, s. r. o., zastoupený jednatelem Ing. Leošem Kvapilem
Za Pardubický kraj nominuje ÚOP v Pardubicích

Cyklus lunetových obrazů ze života sv. Augustína a sv. Rodiny v Havlíčkově Brodě

Nominace: město Havlíčkův Brod, zastoupené místostarostou Bc. Liborem Honzárkem
Za Kraj Vysočina nominuje ÚOP v Telči

Bývalý obchodní dům Textilia v Ostravě

Nominace: Daniel Zeman za společnost Ivančice property, a. s.
Za Moravskoslezský kraj nominuje ÚOP v Ostravě

Pivovar v Kostelci nad Černými lesy

VLASTNÍK, INVESTOR: Dej Bůh štěstí, s. r. o.

Areál Černokosteleckého pivovaru představuje mimořádně dochovaný soubor industriální architektury s unikátní technologií z doby první republiky. Díky dlouholetému úsilí soukromých majitelů se podařilo odvrátit jeho hrozící zánik.

Černokostelecký pivovar byl vystavěn v letech 1838–1841. Až do 2. světové války byl pravidelně modernizován, s nástupem socialistického hospodaření ale modernizace ustaly a zanedbávala se i údržba. V roce 1987 výroba piva skončila a areál poté chátral.

K zásadní změně došlo v roce 2000, kdy pivovar zakoupili dva nadšení milovníci pivovarnictví. Zahájili náročnou záchranu areálu, do kterého střechou zatékalo, trpěl také degradací fasád, narušením konstrukcí a nevhodnými novodobými úpravami. Paradoxně se však autenticky dochovaly historické technologie.

Celková obnova započala v roce 2001. Postupně byl otevřen hostinec, zpřístupněna část výrobních prostor, začaly se zde pořádat kulturní akce, návštěvníkům se otevřelo také Národní muzeum pivovarnictví. Díky dotaci z fondů EHP a Norska byly v letech 2021–2024 opraveny střechy, fasády i dvorní plochy a obnoveny výrobní technologie včetně historické varny, parního stroje a sladovnických zařízení. V současnosti se připravuje revitalizace unikátního polygonálního žentourového mlýna.

Svým neutuchajícím úsilím vlastníci vdechli pivovaru nový život. Dnes slouží nejen jako muzeum a místo živé prezentace tradičního pivovarnického řemesla, ale i jako kulturní centrum s pravidelným návštěvnickým provozem. Zdejší akce jako Vykulení a Vysmolení pomáhají udržet již prakticky zaniklé řemeslo bednářství.

Gloriet v zámeckém parku v Němčicích

VLASTNÍK, INVESTOR: Lukáš Dlahowesky

Zámek Němčice s hospodářským dvorem a zámeckým parkem byl vlastníkovi navržen v rámci restitucí v havarijním stavu. Postupně provádí obnovu celého areálu, kterou výraznou měrou financuje z vlastních prostředků. V roce 2024 byla dokončena obnova gloriety. Práce ale neutichají, pozornost se již obrací k dalším stavbám.

Barokní glorieta (vyhlídkový pavilon) s klasicistně upravenou fasádou tvoří jednu z dominant zámeckého parku. Před obnovou z něj ovšem zbývalo pouhé torzo – objekt byl bez střechy, chyběly výplně oken a dveří, obvodové zdivo i nástupní schodiště se rozpadaly a klenba v přízemí byla staticky narušená. Záchranu stavby proto bylo nutné řešit neprodleně. Obnovu se podařilo zahájit v roce 2022, kdy proběhlo statické zajištění obvodových stěn a klenby a obnova střechy. V následujícím roce byla obnovena fasáda, výplně otvorů

a schodiště. V roce 2024 pak byla fasáda opatřena finálním nátěrem. V průběhu prací byly v přízemí objeveny čtyři zazděné niky; nález byl restaurátorem zdokumentován a zakonzervován.

Glorieta se tak stal další z již zachráněných částí zámeckého areálu, který se majitel po desetiletích chátrání snaží postupně navracet do důstojného stavu. Pro tento účel nechal zpracovat řadu průzkumů – stavebněhistorický, dendrochronologický či statické posudky – a studii revitalizace celého areálu. V uplynulých letech již proběhla celková obnova kaple, jedné z památkově chráněných stodol a barokní sýpky naproti zámku. Projektčně je připravena konverze klasicistní sýpky vně areálu a správcovského domu, ale také regenerace zámeckého parku. Dále jsou předjednány návrhy na konverzi stájí a samotné zámecké budovy.

Hvozdový valach v zámeckém pivovaru v Semíně

VLASTNÍK, INVESTOR: Zámecký pivovar Semín, s. r. o.

V areálu bývalého zámeckého pivovaru v Semíně se dochovalo unikátní technologické zařízení – hvozdový valach z 1. poloviny 19. století, který je jedním z nejstarších známých exemplářů svého druhu na území ČR. V roce 2024 se dočkal náročné restaurátorské obnovy, díky níž se podařilo zachovat nejen jeho hmotnou podstatu, ale i funkčnost.

Hvozdový valach v Semíně vyniká svou autenticitou a jedinečností. Důmyslný systém funguje zcela bez elektrické energie a zachoval se včetně kaloriferů a teplovzdušného vedení. Restaurátorské práce proto započaly detailním stavebněhistorickým průzkumem a důkladnou dokumentací. Následně vznikl restaurátorský záměr, který respektoval autenticitu i technickou podstatu památky.

Byly stabilizovány nosné zděné konstrukce, náročným restaurováním prošly železné rošty a perforované pláty lísky. Dále proběhla

rekonstrukce dřevěných prvků (schodů, zábradlí, obrub), která kladla důraz na využití tradičních tesařských technik. Původní vápenné omítky byly šetrně očištěny, záměrně zde byly zachovány očázené plochy, jako doklad historického provozu. Kovové části byly odborně ošetřeny proti korozi. Technologická část obnovy se zaměřila na zprovoznění systému kaloriferů a teplovzdušného vedení při zachování původního principu nepřímého ohřevu. Veškeré zásahy byly prováděny reverzibilně a s maximálním důrazem na zachování historických prvků. Obnova probíhala pod odborným dohledem NPÚ, ÚOP v Pardubicích a za účasti širokého týmu odborníků. Výsledkem náročné, rok trvající práce je zdařilá záchrana památky, která je vzácným dokladem historických pivovarských technologií.

Cyklus lunetových obrazů ze života sv. Augustina a sv. Rodiny v Havlíčkově Brodě

VLASTNÍK, INVESTOR: město Havlíčkův Brod

V roce 2024 se završila dlouholetá záchrana souboru 44 barokních lunetových obrazů z bývalého augustiniánského kláštera v Havlíčkově Brodě. Restaurování mimořádně hodnotného souboru představuje významný příspěvek k obnově kulturního dědictví regionu i celé ČR.

Soubor z 1. poloviny 18. století tvoří dva tematické cykly: Ze života sv. Rodiny a Ze života sv. Augustina, které původně zdobily klenby na chodbách kláštera. Obrazy byly nalezeny v 80. letech 20. století ve zcela havarijním stavu na půdě klášterního kostela sv. Rodiny. Malby byly silně znečištěné, potrhané a napadené plísní, často bez rámců. Následně byly přemístěny do sklepa, kde se jejich stav dále zhoršoval. Přesto byl soubor v roce 2006 prohlášen kulturní památkou. V roce 2009 přešly obrazy do majetku města Havlíčkův Brod, které se ujalo jejich náročné obnovení.

Obnova probíhala po etapách za účasti několika restaurátorských týmů. Zásahy zahrnovaly stabilizaci pláten, následně retuše a finální konzervaci ochrannými laky. Prostor, pro který byly obrazy původně určeny, prošel v minulosti změnami, přesto zde však většina z nich mohla být instalována; menší část jich je uložena v depozitáři. Město nadále hledá možnosti pro vhodnější prezentaci celého cyklu.

Restaurování cyklu lunetových obrazů je ukázkou systematické a odpovědné péče o kulturní dědictví, realizované s respektem k historickým hodnotám děl i současným požadavkům na jejich uchování a zpřístupnění veřejnosti. Soubor je výjimečný nejen svým rozsahem, ale i kvalitou provedení. Jedná se o jednu z mála uceleně dochovaných sérií lunetových obrazů v českém prostředí.

Bývalý obchodní dům Textilia v Ostravě

VLASTNÍK, INVESTOR: Ivančice property, a. s.

Bývalý obchodní dům Textilia (později OD Ostravica) z let 1928–1929 patří k nejvýraznějším příkladům moderní architektury v centru Ostravy. V polistopadové historii však měla budova pohnutý osud a dlouho chátrala. Obrat nastal v roce 2019 s příchodem nového vlastníka.

Nový majitel zakoupil také vedlejší nárožní objekt, který není památkově chráněn. Ve spolupráci s architektonickým ateliérem připravil návrh na záchranu, obnovu a nové využití celého komplexu. Cílem projektu bylo zachovat autenticitu staveb a zároveň provést konverzi pro novou funkci. Během obnovy probíhající s respektem k původním materiálům a barevnosti byla restaurována fasáda s keramickým obkladem, včetně obnovy tvarů výplní otvorů.

Významnou součástí prací byla obnova interiérových prvků. Centrální dvouramenné schodiště dominující interiéru je věrnou kopií

s mistrovským řemeslným zpracováním. Obnovena byla i schodištvá zrcadla, v podlažích tvarově rozdílná a shora prosvětlená osmibokým střešním světlíkem, který nechává prostor vyniknout v dosud neznámém kontextu.

Dominantní charakter obnovených prvků, výstavních vitrín a křivek masivních madel je v interiéru podtržen celoskleněnými příčkami, pečlivě vybranými a umístěnými svítidly a zařízením v jednoduchých formách a v barvách shodných s pozadím.

V roce 2024 proběhla dílčí kolaudace a budova je postupně uváděna do provozu. V suterénu se nachází hudební klub, v přízemí vznikají kavárny a restaurační provozy. Zrekonstruované prostory obou budov vytvoří také zázemí pro kreativní dílny a ateliéry, kanceláře nebo přednáškové sály. Po letech chátrání a neutěšeného stavu se celý komplex může znovu stát vyhledávaným cílem v centru města.

PŘÍKLADNÁ SPRÁVA PAMÁTKY

Marie Milichovská a Vlastislav Tvrdík

Nominuje ÚOP v Telči

Marie Milichovská a Vlastislav Tvrdík, sklárna Huť Jakub v Tasicích

Sklárna v Tasicích, založená v roce 1796, sloužila svému účelu více než 200 let. Dnes je nejautentičtější historickou sklárnou ve střední Evropě a je provozována jako unikátní sklářský skanzen s výrobou skla.

S důsledným konceptem „teorie posledního dne“, kdy prostory působí, jako by je zaměstnanci právě opustili, byl areál v roce 2014 prohlášen národní kulturní památkou. V autentické podobě uchovává celý technologický proces výroby skla.

Sklárna v minulosti produkovala sklo různého druhu a historie jejích majitelů je velmi zajímavá. Zlom nastal v 90. letech, kdy prošla složitým vývojem po privatizaci, v dubnu 2002 byla výroba ukončena. Stavebně-technický stav objektů se zhoršoval a hrozilo, že sklárna zcela zanikne. Tehdy, v letech 2002–2004, ji dva bývalí zaměstnanci, Marie Milichovská a Vlastislav Tvrdík, hlídali před rozkradením

a poničením a vlastníma rukama zajišťovali nejnutnější údržbu objektů. Situace se radikálně zhoršila, když byla sklárna poničena těžkým sněhem (únor 2006) a orkány Kyrill (leden 2007), Emma (březen 2008) a Ivan (červen 2008). Se skromnými financemi se rozhodli učinit riskantní krok a pokusili se dědictví sklárny zachránit. Areál zpřístupnili veřejnosti prostřednictvím komentovaných prohlídek a začali pořádat řadu kulturních akcí. Neúnavným úsilím se jim podařilo zachránit sklárnu i s veškerým vybavením.

V dlouhodobém úsilí pokračovali pan Tvrdík a paní Milichovská od roku 2012 společně s dětmi paní Milichovské. Tehdy její syn František sklárnu koupil a v roce 2024 převzal provoz památky. Završila se tak dlouholetá správa paní Milichovské a pana Tvrdíka, kteří se i nadále na provozu památky podílejí.

OSOBNOST PAMÁTKOVÉ PÉČE

Ing. Vlastislav Ouroda, Ph.D.,
in memoriam

Nominuje ÚOP v Českých Budějovicích

Vlastislav Ouroda

Vlastislav Ouroda (1967–2024) se významně zasloužil o ochranu kulturního dědictví v České republice. Dlouhodobě usiloval o zvyšování odborné úrovně památkové péče, její společenské relevance i o obnovu legislativy v této oblasti.

Absolvoval Vysokou školu báňskou v Ostravě, posléze dokončil specializační studium v oboru památkové péče na Fakultě architektury ČVUT v Praze a tamtéž získal doktorský titul. Své působení v oblasti péče o kulturní dědictví zahájil roku 1991 jako kastelán státního zámku Velké Březno, posléze se však jeho působišťem staly jižní Čechy a Památkový ústav v Českých Budějovicích. Zde od roku 1999 vedl úsek památkových průzkumů a monitoringu památek UNESCO. V roce 2007 byl jmenován náměstkem ředitele NPÚ, ÚOP v Českých Budějovicích a v letech 2013–2015 zde vykonával funkci ředitele. Zásadní osobní i profesní krok

učinil v roce 2015, kdy přijal pozici náměstka ministra kultury.

Bohaté profesní zkušenosti zúročoval i v práci pro Mezinárodní radu památek a sídel (ICOMOS). Zasadil se o to, aby historická sídla zůstala při zachování všech svých památkových hodnot živou součástí dnešního světa, a uchovávala si tak naději její inspirovat nadčasovým étosem. Věnoval se také pedagogické činnosti na vysokých školách.

Vlastislav Ouroda byl člověkem hlubokých odborných i lidských kvalit. Ve svých aktivitách se zaměřoval na oblasti úzce provázané s praktickou ochranou fyzické podstaty památek, zejména na průzkumy ohrožených nemovitých památek a na péči o památkově chráněná území. Neúnavně se zasadil o zkvalitňování ochrany kulturního dědictví a hledal cesty k rozšiřování veřejné podpory pro památkovou péči.

hlavní mediální partneři

partneři

MULTILAB

LASVIT

Vydal Národní památkový ústav, Praha 2025

Redakce a jazyková korektura: Karolina Krejčířiková

Grafická úprava: Romana Indrová Semelková

Foto: archiv NPÚ, archiv nominovaných

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV